

Redaktionell kommentar

Det finns många tecken på att intresset för den praktiska forskningen om undervisning och lärande växer. Under hösten fördelar Skolforskningsinstitutet för första gången medel för praktiska forskningsprojekt. Konkurrensen är stenhård. Fler än hundra ansökningar uppfyller institutets krav på att forskningen ska ske i samverkan med skolorna och mer än hälften av dessa har av beredningsgruppen bedömts ha hög kvalitet. Men endast ett fåtal av projekten kommer att få del av de högst 18 miljoner som finns att dela ut. Om alla 18 miljonerna delas ut i år betyder det att det inte kommer att bli någon ny ansökningsomgång förrän om 3 år, eftersom regeringen inte ökat Skolforskningsinstitutets forskningsanslag i den budgetproposition som nyligen lagts.

Vägen till att få en situation inom utbildningssektorn liknande den för den kliniska medicinska forskningen är lång. Inom vårdområdet har den kliniska forskningen utvecklats under lång tid och utgör en självklar motor för verksamhetens utveckling. Sammanlagt finns ca 4,5 miljarder för den kliniska forskningen.

Om utbildningssektorn ska kunna utveckla en motsvarighet till den kliniska forskningen behövs en rad insatser på olika områden och nivåer; basanslag för forskning till lärarutbildningarna, forskarskolor för lärares forskarutbildning, särskilda medel för praktiska forskning, samverkan mellan lärosätena och den skolbaserade forskningen, möjlighet för lärare att medverka i forskning på del av sin arbetstid, ökning av olika typer av försöksverksamheter i skolan etc. Därtill kommer behov av olika kanaler för kommunikation och spridning av forskningsresultat som till exempel forskningskonferenser.

Ett exempel på det senare är den forskningskonferens för lärare som forskningsplattformen Stockholm Teaching and Learning Studies anordnar en gång om året. Det är en konferens där lärare och forskare som bedriver praktiska forskning möts för att diskutera såväl pågående projekt som de resultat som framkommit i projekt som avslutats. Men det behövs också tidskrifter där resultaten från den

praktiknära forskningen om undervisning och lärande kan spridas och nå ut till verksamma lärare.

ForskUL är en viktig del av den här utvecklingen. Från det att vi började med publicering av peer reviewede artiklar 2013 har inflödet av artiklar till tidskriften långsamt ökat. Det kommer att dröja innan de 100-tals projekt som nu inte kommer att få forskningsmedel kan resultera i vetenskapliga artiklar som kan publiceras. I väntan på det är det utvecklingsarbete vi gör i ForskUL viktigt. Granskning av den typ av forskning vi vill sprida genom ForskUL är delvis ett pionjärarbete. Det gäller att bedöma både praktikrelevansen och den vetenskapliga kvaliteten. Det är därför viktigt att hela tiden föra en diskussion om kvalitetskriterier och hur den här typen av forskning kan utvecklas och förbättras. Det gäller såväl metodologiska aspekter som hur forskningen blir teoribyggnad och bidrar till uppbyggnaden och utvecklingen av läraryrkets kunskapsgrund. Nyckeln till denna utveckling är de forskare som medverkar i granskningsprocessen. Tack vare alla de forskare som hjälper till att granska artiklarna kan såväl granskningsprocessen som den praktiknära forskningen kvalificeras efterhand.

I det här numret av ForskUL publicerar vi fyra empiriskt grundade artiklar om undervisning och lärande i svenska. De utgör exempel på den stora variation som kännetecknar den ämnesdidaktiska forskningen när det gäller vad som studeras: lässtrategier, didaktiska frågor, berättelsestruktur och kroppsliga uttryck i läsundervisningen. Även om de olika artiklarna sätter olika aspekter av den didaktiska triangeln i fokus – läraren, eleverna eller innehållet – så finns alla tre aspekter med och ramar in frågorna. De fyra artiklarna behandlar frågor som är centrala för svenskämnet utveckling. Även om de i första hand är intressanta för lärare i svenska så menar jag att de också är av stort intresse i ett komparativt ämnesdidaktiskt perspektiv. På olika sätt representerar de en mer allmän tendens när det gäller undervisningens utveckling; olika slags meta-perspektiv på ämnesinnehållet får ett allt större genomslag. Fokus är mer på vad eleverna gör med innehållet än på innehållet som sådant.

Den första artikeln behandlar innehållsrelaterade läs-strategier. Genom att undersöka och beskriva hur framgångsrika läsare som ganska nyligen lämnat grundskolan själva beskriver att de gör för att tillägna sig innehållet i ett antal texter, vill Yvonne Hallesson ge ett konkret bidrag till kunskapen om olika läs-strategier. En utgångspunkt för hennes studie, såväl som ett resultat, är att goda läsare har en rik individuell repertoar av lässtrategier att välja mellan när de tar sig an texter av olika slag. Genom att beskriva dem kan man i nästa steg få andra elever att använda dem. Hon förordar också att undervisningen i läs-strategier borde knytas till konkret text-läsning och på så vis bli innehållsrelaterad.

Också Anita Vargas artikel handlar om elevernas förmåga att tillägna sig innehål-

Redaktionell kommentar

let i texter. Här är fokus på frågeställandet som didaktiskt verktyg, dvs hur eleverna genom att ställa olika typer av frågor i textsamtal om skönlitteratur kan utveckla sin läsförmåga i betydelsen av att läsa såväl på, som mellan och bortom, raderna i en text. Ett viktigt begrepp i artikeln är textrörlighet, som betecknar läsarens förmåga att interagera med texten och på så vis bli en aktiv medskapare i textens meningsproduktion. Studien inriktas framförallt mot relationen mellan olika typer av frågor och betydelsen av dem för utvecklingen av elevernas förmåga att interagera med texten.

I den tredje artikeln beskriver Anna Nordlund hur elevernas förmåga att skriva berättelser med tydlig handling utvecklas under de tre första åren i skolan. Förmågan att skriva berättelser med en tydlig handling har lyfts fram i de senaste kursplanerna som viktig och är också något som prövas i de nationella proven. Även om eleverna alltid har skrivit texter och berättelser så har undervisningen inte varit inriktad mot just detta utan snarare mot andra aspekter som stavning och grammatik. Detta kan, enligt Anna Nordlund vara en del av förklaringen till att, samtidigt som eleverna blev bättre på att stava och fick ett rikare ordförråd, så förbättrades inte deras förmåga att skriva berättelser med tydlig handling i samma utsträckning.

I den sista artikeln uppmärksammas ett försummat område i skolans litteraturundervisning. Djamila Fatheddine undersöker kroppsliga dimensioner i litteraturundervisningen. Två lärare i åk 3 och 5 har observerats under såväl högläsningssituationer som när eleverna läser tyst. De bägge lärarna ger uttryck för olika receptionsteoretiska positioner genom sina 'kroppsliga hållningar' i såväl hög- som tystläsningssituationerna. Lärarnas kroppsliga uttryck utgör på så vis en del av undervisningen när det gäller läsning av skönlitteratur.

Ingrid Carlgren
redaktör

